

MỞ RỘNG CÁC HOẠT ĐỘNG DU LỊCH LÀ PHƯƠNG THỨC PHÁT TRIỂN KINH TẾ - VĂN HOÁ BẢN MƯỜNG

BÙI THIẾT

I. Trong tình hình như chúng ta thấy hiện nay, trên phạm vi toàn thế giới, du lịch đã trở thành một trường hoạt động rất rộng lớn, không những mang lại những nguồn lợi to lớn về thu nhập kinh tế của các địa phương tổ chức các dịch vụ du lịch mà bản thân những khách du lịch cũng thu về cho mình những hiểu biết không nhỏ, thông qua một chuyến du lịch, vốn tri thức tăng lên. Sự tác động của các dịch vụ du lịch được quan tâm nhiều của du khách, chỉ sau vài mùa du lịch có được những tiến bộ đáng mừng, từ cơ sở hạ tầng đến phép lịch sự và sự thay đổi trong nếp sống của dân chúng, và tổng hoà lại là sự phát triển nhanh về tất cả các lĩnh vực của vùng đó. Nhiều nơi khi chưa có du lịch như là miền đất hoang hoá, mọi thứ đều lạc hậu, đến con người cũng như xa lạ với thế giới hiện tại, qua các hoạt động của du lịch, không lâu sau đó, tất cả đã được nâng cấp, hấp dẫn với mọi du khách.

II. Khu vực dân miền núi ở nước ta, như người Mường vùng Thanh Hoá và Hoà Bình, cho đến nay dường như vẫn còn là đất trống vắng trong du lịch, dù đối với du khách trong nước hay khách nước ngoài, nếu du khách có đến chỉ dừng lại ở một số di tích phong cảnh mà thôi, mà khu vực núi rừng này các danh thắng vẫn chưa được đưa vào cho tham quan du lịch, vì đến đây không thuận tiện đường đi, không có bất kỳ một du lịch nào có thể

thu hút du khách. Có chăng, chỉ là nơi mà các nhà nghiên cứu hay làm những công việc điều tra có liên quan đến bản Mường, không thể không đến.

Theo những thông tin không chính thức hiện nay, khả năng tiềm tàng về du lịch của nước ta còn rất lớn và rất hấp dẫn du khách nước ngoài, đặc biệt là khu vực rừng núi, nơi mà nhiều giá trị cổ truyền dường như còn khá nguyên vẹn, chưa bị biến dạng bởi sự xâm nhập của các nền văn minh lớn của nhân loại. Khu vực Mường Thanh Hoá, dường như còn bảo lưu một khối lượng khá nhiều tư liệu về lịch sử, về văn hoá của dân tộc Mường một trong những nhóm người lớn nhất cấu thành cư dân Việt cổ từ hàng ngàn năm trước. Như vậy, việc mở rộng du lịch đến với các bản Mường là hướng đầy triển vọng, tạo một thuận lợi cho ngành du lịch nước nhà và mọi người có khả năng đầu tư vào du lịch, kể cả tư nhân kinh doanh du lịch. Du lịch lên bản Mường có giá trị gì? Theo hiểu biết chưa đầy đủ lắm, có tính định hướng, khu vực bản Mường có những ưu thế sau đây:

1. Khu vực cư trú của dân tộc Mường, hay nói rộng ra là vùng rừng núi miền tây Thanh Hoá, kéo dài ra đến Hoà Bình và vào tận tây Nghệ An, nằm trong giải rừng cổ, có nhiều tài nguyên về động và thực vật hấp dẫn. Đặc biệt núi đá vôi có nhiều thắng cảnh đẹp, những hang động, những cảnh sơn thủy hữu tình... mà

dưới con mắt của các nhà du lịch và thám hiểm có sức quyến rũ và là sự quan tâm của giới du lịch hiện đại. Chỉ một khu rừng nguyên sinh Cúc Phương, nếu được khai thác tốt đã là một nguồn thu lớn cho những người kinh doanh du lịch.

2. Cư dân sinh sống trong khu vực núi rừng như người Mường hiện nay chưa được giới nghiên cứu các nước với tới một cách toàn diện, vẫn còn là đối tượng thu hút sự chú ý của nhiều người, nếu cho phép đến nghiên cứu dân tộc Mường, sẽ có nhiều người đăng ký đến tận các bản Mường sinh sống, thu thập tư liệu và công bố những nghiên cứu có liên quan. Từ thế kỷ trước và đầu thế kỷ XX, nhiều các học giả phương tây đã từng đến nghiên cứu người Mường, trong tương lai không xa, tôi tin rằng các bản Mường được đón tiếp nhiều khách phương xa đến, trong đó có nhiều người theo đuổi sự nghiệp khoa học về dân tộc Mường lý thú này.

3. Khu vực bản Mường, nơi cư trú lâu đời của người Mường là nơi lưu giữ lại nhiều giá trị truyền thống. Các bản Mường là nơi diễn ra hàng loạt các lễ hội vòng thời gian và lễ hội vòng đời của một con người từ thuở lọt lòng đến khi nhắm mắt xuôi tay. Lễ hội Mường như là lễ hội còn giữ lại nhiều nét truyền thống những cư dân lâu đời sinh sống trên lãnh thổ nước ta, có nhiều giá trị cho tìm hiểu văn hoá - lịch sử hàng ngàn năm qua của nước ta. Hiện nay du khách ở trong và ngoài nước mới chiêm ngưỡng được một số lễ hội truyền thống của người Việt ở dạng có cải biên. Ít nhiều so với trước, và cũng với một số địa phương tiêu biểu. Còn lễ hội bản Mường vẫn còn xa lạ với du khách, đại bộ phận các du khách mới chỉ nghe nói có hội lễ vùng bản Mường, chẳng hạn lễ hội Mường Thanh Hoá vẫn còn vắng thiếu trên các ấn phẩm chung có

phạm vi toàn quốc, và các nhà chuyên nghiên cứu lễ hội truyền thống, dường như chưa với tới lễ hội của dân tộc Mường ở tây Thanh Hoá.

Lễ hội của dân tộc Mường như là câu nổi để hiểu về cội nguồn của lễ hội truyền thống của người Việt. Nếu những nhà nghiên cứu trong ngoài nước có được những tiếp cận đầy đủ về lễ hội Mường, hẳn rằng sẽ hiểu biết sâu hơn về lễ hội của Việt Nam nhất là lễ hội vùng trung du và đồng bằng Bắc Bộ.

Việc phục vụ lễ hội truyền thống của dân tộc Mường chính tại bản Mường có nhiều giá trị, mà trong các sinh hoạt khoa học nhiều người đã đề cập đến, người ta cảm nhận thấy sự phục hưng đó như là đòi hỏi của du khách dù trong hay ngoài nước khi đến đây, song ngành du lịch còn chưa có khả năng đưa du khách đến xứ sở Mường để tham dự các lễ hội truyền thống.

Tham quan du lịch xoay chung quanh chủ đề lễ hội truyền thống đang là chủ đề nóng hổi mà những người làm du lịch trần trở, không thể không đặt thành vấn đề.. Trong tình hình hiện nay, chúng ta chưa thể giới thiệu một cách rộng rãi lễ hội truyền thống của tất cả các bản Mường mà nên chọn một số điểm có tính chất trung tâm và tiêu biểu nhất cho lễ hội Mường làm nơi tham quan du lịch. Chúng tôi có dịp sẽ trở lại vấn đề này trong một chuyên đề riêng có liên quan với các dịch vụ về các dân tộc sinh sống ở miền núi.

Ngoài những điều vừa trình bày, du lịch lên bản Mường còn nhiều giá trị khác, nhất là việc tìm hiểu để khai thác ở vùng này các nguồn lợi kinh tế có tầm quốc gia.

III. Trên lý thuyết và với khả năng trong tương lai, những hoạt động dịch vụ lên bản Mường là có tính hiện thực. Vấn đề không phải chỉ là du lịch, du khách đến

các bản Mường nhiều hay ít, nguồn lợi thu về bao nhiêu trong một thời gian nào đó, và du lịch không phải là sự ăn chơi như quan niệm của một số người, thực chất là việc xây dựng bản Mường ể có thể tiếp đón được du khách, chính sự kích thích của du lịch, thúc đẩy bản Mường phát triển không ngừng. Khi lựa chọn những khu vực bản Mường cho các dịch vụ du lịch trong thời gian tới, cần thiết phải tạo cho các khu vực đó những tiền đề cho phép du lịch thực thi công việc của mình. Những bản Mường đó phải là những điểm du lịch đích thực với những tiêu chí vừa đủ:

1. Phải thuận tiện cho việc đưa đón du khách. Có nghĩa đường giao thông hoặc đường bộ hay đường thủy đến được bản Mường.

2. Phải hoàn thiện những dịch vụ du khách có nơi ăn nghỉ tại bản làng, hay đưa đón du khách đến những cơ sở thuận tiện. Tốt nhất là tại các bản Mường được chọn cho du lịch có được những thứ đó.

3. Phải chọn các làng bản tiêu biểu, hay một cụm nhiều bản Mường có những sinh hoạt văn hoá truyền thống để hướng dẫn du khách đến tham quan. Tất nhiên việc phục hồi hay hoàn thiện các hội lễ, hay những thời kỳ có lễ hội là vô cùng có ý nghĩa đối với du lịch.

Tất nhiên để có được những chuyến tham quan du lịch lên bản Mường trong tình hình trước mắt không phải là điều dễ dàng, một khi bản Mường không chủ động chào mời, du khách sẽ không

tìm đến trong khi có điều kiện dù tối thiểu nhất, cho lĩnh vực hoạt động này.

Việc hướng du lịch lên khu vực bản Mường trong tương lai trước mắt là có khả năng, và về lâu dài, là hoàn toàn cần thiết, vì lợi ích của không những đối với du khách, cũng không riêng gì với ngành du lịch, mà quan trọng hơn là đối với bản Mường, chính là sự hoàn thiện bản Mường, thúc đẩy bản Mường phát triển kịp với sự tiến bộ chung mà vẫn giữ được nét bản sắc truyền thống độc đáo vốn có của dân tộc mình. Việc hoà mình vào tiến bộ chung và không đánh mất mình là vô cùng quan trọng.

Kinh nghiệm lịch sử của các điểm từng được đưa vào để hoạt động du lịch chứng tỏ rằng, chính du lịch đã như là một phương pháp hữu hiệu nhất để nhanh chóng đưa các vùng đó tiến nhanh hơn về toàn diện để thoả mãn nhu cầu của du lịch. Nếu không dân đưa các bản Mường vào trong định hướng của du lịch sẽ thiệt thòi đối với bản Mường. Các hoạt động dịch vụ du lịch và sự phát triển nhanh chóng của các điểm du lịch gắn bó chặt chẽ với nhau. Một khi chưa thấy rõ tác động tương hỗ đó, chúng ta chưa thể chú ý đến bản Mường và chưa làm cho nó nhập cuộc trong khi bản thân các bản Mường có đầy tiềm năng và du lịch.

Phát triển bản Mường có nhiều phương thức, nhiều biện pháp, nhưng thông qua các hoạt động du lịch là phương thức và là biện pháp có liên hiệu lực nhất, thu lợi nhanh và hợp với xu thế ngày nay hơn hết./.